

Rooman monet kerrostumat

Kirsi Vainio-Korhonen ja Mikael Korhonen. *Matka Roomaan. Keskiajalta nykypäivään*. Sigillum 2020.

Suomessa on ilmestynyt runsaasti kirjallisuutta suomalaisista ja ulkomaisista Rooman-kävijöistä ja heidän vaikutelmistaan. Aihe on kuitenkin loputon ja yhä uudet esitykset tervetulleita. Turun yliopiston Suomen historian professorin Kirsi Vainio-Korhosen ja filosofian tohtori Mikael Korhosen kirja perustuu heidän vaelteluihinsa Roomassa. Tekijät ovat kulkeneet tunnetun 1700-luvun suomalaisen Rooman-kävijän, G. M. Armfeltin jalanjäljissä tämän matkapäiväkirjan perusteella. Armfelt puolestaan oli kuulunut Kustaa III:n seurueeseen. Myös toinen suomalaissyntyinen Kustaan suosikki, C. F. Fredenheim tulee teoksessa esille. Teos ei pyri mitenkään olemaan kaikenkattava, vaan keskittyy eräisiin hyvin valittuihin kohteisiin.

Antiikin monumenttien ja renessanssiajan kirkkojen ohella kohdataan Pyhään Birgitta, kuningatar Kristiinaan, Giuseppe Garibaldiin ja suomalaisen garibaldiin Herman Liikaseen liittyviä muistomerkkejä. Välillä käydään Rooman protestanttisella hautausmaalla, jossa lepää englantilaisten runoilijoiden ohella muutamia suomalaisia. Esillä ovat myös fasismin ajan muistot. Kun mukana on myös antiikin monumentteja, ku-

ten Forum Romanum, Colosseum ja Cestiuksen pyramidi, alaotsikko ”Keskiajalta nykypäivään” on ajallisesti turhan rajoittava.

Nykypäivän Roomasta ja sen monumenteista tehtyjä havaintoja täydentävät sitaatit ja referaatit aikaisemmista kuvauksista. Esimerkiksi *Finlands Allmänna Tidning* uutisoi elokuussa 1823 Pyhän Paa-valin hautakirkon tulipalosta, joka syttyi korjaustöiden yhteydessä. Kuten kirjassa todetaan, kuvaus on yllättävän samankaltainen kuin uutiset Pariisin Notre Damen tulipalosta 2019.

Matka Roomaan ei esittele vain Roomaa ihailleita ulkomaisia vierailijoita vaan mukana on myös kriittisiä äänenpainoja. Pyhä Birgitta esimerkiksi joutui toteamaan, miten ”Roomassa kaikki on kaupan”. Armfeltia kirkkojen loisto alkoi lopulta uuvuttaa. Colosseum teki kuitenkin häneen vaikutuksen, valitettavasti hän ei kuitenkaan onnistunut näkemään sitä kuun valossa, kuten oli toivonut. Juhani Aho puolestaan oli pettynyt havaitessaan, miten Roomassa, ”kaiken vanhan pesäpaikassa”, vanha oli peittyneet uuden alle. Luterilaisena papin poikana Juhani Aho puhui Scala Santan yhteydessä ”koko maailman suurimmasta humbugista”. Colosseum puolestaan näyttäytyi Aholle suorastaan groteskina rakennelmana: se oli kuin ”jättiläispääkallo onteloineen”, ”vanhan maailman valtiaan aivokoppa, josta sisältö on juossut kuiviin ja jonka silmän reiät tuijottavat loistottomina ja aatteettomina tyhjyyteen”. Voi vain kuvitella, mitä Aho olisi sanonut fasismin aikana rakennetusta Palazzo della Civiltà Italianasta, jota on kutsuttu ”neliskulmaiseksi Colosseumiksi” ja jonka seinät ovat täynnä holvattuja aukkoja. Rakennuksesta on mukana näyttävä kuva. Arkkitehtien, Giovanni Guerrinin, Ernesto Lapadulan ja Mario Romanon, nimet olisi ollut syytä mainita.

Naisten osuus on monin tavoin pantu merkille. Erityisesti esillä on muutamia ulkomailta tulleita naisia, joiden muistomerkkejä

on Roomassa. Heitä ovat jo mainittujen ruotsalaisten Pyhän Birgitan ja kuningatar Kristiinan ohella Garibaldin brasilialaissyntyinen vaimo Anita (Ana Maria Riberio da Silva), jonka yhteydessä kerrotaan myös nuorena taistelussa kaatuneesta umbrialaisen leipurin tyttärestä Colomba Antoniettista. Tekijät mainitsevat myös taidemaalari Alexander Lauréuksen elämäntoverin, tukholmalaisen kammanteikijän tyttären Margareta Thyne-liuksen.

Kirjan keskeistä antia ovat sen valokuvat. Forum Romanumista on näyttävä panoraamakuva, kuva Pietarinkirkon aukioista tavoittaa hyvin sen vaikuttavuuden ja erät kuvat osoittavat hyvin, miten Rooman rakennuskannassa näkyy monikerroksisuus. Kaupungin ei-katoliselta hautausmaalta otetut kuvat kertovat, miten Rooma on ollut myös murheen kaupunki. Tunnettujen ulkomaalaisten ohella siellä ovat saaneet viimeisen leposijan myös taidemaalari Aleksander Lauréus, kuvanveistäjä Johannes Takanen ja hänen poikansa, samoin nuorena kuollut viipurilainen Victor Hoving, jonka hautamuistomerkki on Walter Runebergin hienoimpia töitä, sekä kuvanveistäjän kolme lasta.

Erät valokuvat yhdistävät vanhaa ja uutta, kuten Robert Mapplethorpen näyttelystä oleva kuva, jossa yhdysvaltalaisista kehonrakentajaa esittävä kuva on asetettu vanhan rintakuvan taakse. Italialaisen fasismin ajan teoksia esittävien valokuvien kohdalla *Matka Roomaan* -teoksen tekijät eivät ole esittäneet arvoarvostelmia, mutta ne johtavat kuitenkin ajattelemaan esteettisiä kysymyksiä. Niinpä Italo Grisellin valtava, roomalaistyylistä miestä esittävä ”Fasismin henki” -veistos, jossa antiikin vaikutus on selvä, on vaikuttava sen epäilyttävästä ideologisesta taustasta huolimatta (nykyään sille onkin annettu häveliäämpi nimi ”Urheilun henki”). Taideteoksena se on merkittävämpi kuin saksalaisen Arno Brekerin liioitteleva veistos ”Die

Partei”, jonka on katsottu vastavasti ilmentäneen natsismin henkeä (veistos oli sijoitettu Hitlerin valtakunnankanslian edustalle). Natsien estetiikka tuskin olisi suvainnut myöskään edellä mainitun Palazzo della Civiltà Italianan kaltaista futuristista rakennusta. Oma vaikuttavuutensa on vuonna 1941 valmistuneella, Giovanni Jacobuccin suunnittelemana Mausoleo Ossario Garibaldinolla, joka on täynnä Roomaan liittyvää symboliikkaa. Sitä esittävän valokuvan kompositio on mielenkiintoinen: muistomerkkin edustalla nähdään kadunlakaisija.

Sopusoinnussa valokuvien kanssa ovat vanhat Roomaa esittävät ja muut maalaukset sekä veistokset. Villa Farnesinan kattomaalauksesta, joka esittää Cupidon ja Psychen häitä, on kuvatekstissä osoitettu yksityiskohtana fallostä muistuttava kurkkukasvi. Maalauksen runsaassa kukka- ja hedelmäornamenttikassa voi toki nähdä muitakin seksuaalisymboliikkaa.

Teoksen hyödyllisessä kirjaluettelossa olisi mielellään nähnyt myös esimerkiksi Paavo Castrénin ja Leena Pietilä-Castrénin yksityiskohtaisen opaskirjan *Rooma* sekä vanhemmasta kirjallisuudesta Torsten Steinbyn teoksen *Romerska bilder* (suom. *Rooman päiviä ja öitä*), jossa on Henrik Tikkasen mainioita piirroksia, ja Emil Zilliacuksen esseekoelman *Romerska vandringar*.

H. K. RIIKONEN

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston yleisen kirjallisuustieteen professori (emeritus).